

Europa: crisi i seguretat

La crisi financera actual està tenint repercussions en totes les esferes de la vida econòmica i social dels estats europeus. Habitualment, això significa parlar de conseqüències negatives. Tanmateix, també es pot plantejar si hi ha temes en que la crisi pot representar una oportunitat per les polítiques europees. En general, pensar les crisis com oportunitats es un terreny abonat per retòriques més aviat buides en termes pràctics. Tanmateix, no sempre ha de ser així. Dos dels temes que es presten a un gir a partir de la crisi són la política de defensa europea i l'impuls d'un tractat internacional efectiu sobre el comerç d'armes.

1) Una política de defensa europea. És un objectiu contemplat, però alhora quasi no concretat, en els tractats europeus a partir de Maastricht (1992). Les mesures operatives que s'han pres en els últims anys han significat un cert canvi, però no han estat operacions de gran volum.

Aquest és un tema de caràcter històric. En els inicis de la guerra freda, a mitjans del segle passat, estaven frescos els records dels fracassos dels pactes del període d'entreguerres. Malgrat els problemes pendents de resolució (separació de les dues Alemanyes, ocupació de la part occidental, incerta situació d'Àustria, contenciosos territorials als Balcans, etcètera), aconseguir una estabilitat política europea era un objectiu clau que la intervenció i presència americana facilitava. Al 1950, el Govern francès proposà la creació d'una força europea de defensa poc després de la creació de l'OTAN. La proposta, vista amb cert recel i alguna ironia pels països anglosaxons, finalment va tirar endavant i es signà un acord (1952) que havia de ser ratificat pels estats signants, inclosa Alemanya. Paradoxalment, el país que no el va ratificar va ser França, immersa en la crisi del seu exèrcit a Indoxina i reticent davant d'un rearmament alemany. El tractat que podia haver creat un exèrcit europeu va ser rebutjat per l'Assemblea france-

sa (1954) amb Mendès-France com a primer ministre. A partir d'aleshores, parlar de defensa europea ha estat pràcticament equivalent a parlar de l'OTAN i dels exèrcits dels estats individuals.

La crisi del 2008 obre nous escenaris. Els estats europeus viuen un moment de restriccions pressupostàries que afecten als seus departaments de defensa. Aquests últims, mirats en el seu conjunt, mostren ineficiències degut a redundàncies tècniques i organitzatives. La lògica de la defensa estatal apareix com una lògica obsoleta quan es contempla des de la perspectiva

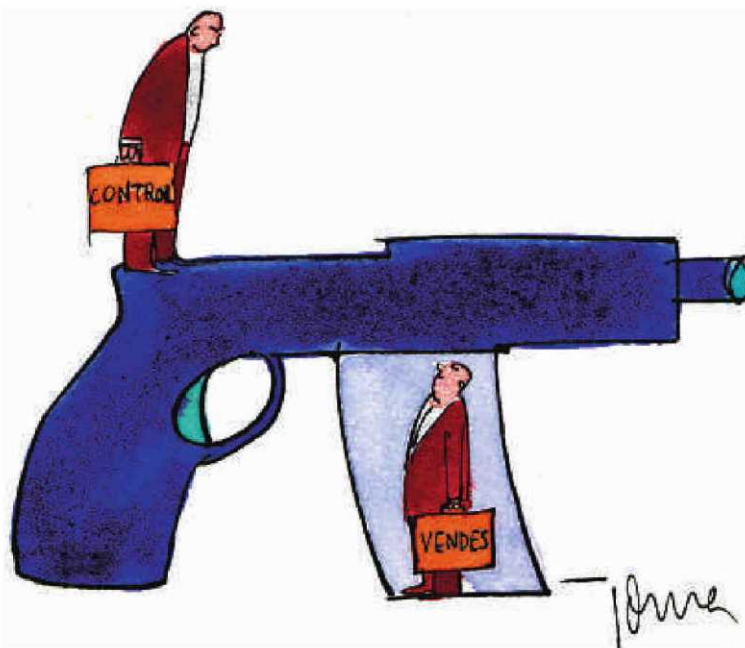
de defensa comuna que actualment està lluny de ser una realitat efectiva. En altres paraules, una defensa europea comuna resultaria avui més barata i més eficient.

2) Un tractat del comerç d'armes. Una política europea de seguretat podria facilitar uns objectius a escala global relacionats amb els valors i finalitats de la UE. Europa no serà mai un actor decisiu mentre els seus estats apareguin com membres individuals d'un mosaic d'interessos atomitzats i parcialment contradictoris. Una de les regulacions internacionals que

resultaria més convenient establir per la promoció de la seguretat, els drets humans i l'estabilitat mundial és la del comerç d'armes. La seva inexistència contrasta amb les regulacions establertes en altres esferes del comerç internacional. Fa 15 anys (1997) s'iniciaren tot un conjunt d'iniciatives, provinents de la societat civil (premis Nobel, organitzacions de cooperació i defensa dels drets humans -Oxfam, Amnistia Internacional, Xarxa Internacional d'Acció sobre les Armes Lleugeres, etcètera) que impulsaren la campanya "Armes sota control" (2003). Posteriorment, ja amb intervenció de tècnics dels governs de 28 estats, s'incorporen elements que, en principi, haurien de ser

recollits pel tractat de les Nacions Unides sobre comerç d'armes previst per aquest any, al juliol del 2012 (vegeu www.fundacioperlapau.org/tca).

Obviament, un tractat d'aquest tipus només té sentit si hi ha procediments de control de caràcter internacional que assegurin un rendiment de comptes per part dels estats, de les seves agències i de la resta d'actors involucrats. La dificultat rau en què els mateixos que han d'establir aquest controls són els que en bona part poden ser controlats i penalitzats. Hobbes diria que, en bona mesura, el món internacional segueix vivint avui en "estat de naturalesa". Però, de fet, el progrés vers un món més civilitzat i pacífic depèn en bona mesura de disposar d'institucions internacionals amb capacitat coercitiva. Cal mirar endavant en positiu. Malgrat la crisi.●

JOMA

dels països individuals, i no des de la perspectiva del conjunt europeu i de les operacions militars fora del continent. Avui es requereixen respostes ràpides i inversions comuns en equipaments i recerca. D'altra banda, sembla que la OTAN encara no ha trobat una reubicació estructural dels seus objectius i estratègies després de l'esfondrament polític dels estats de l'est europeu ara fa dues dècades.

En els darrers cinquanta anys, els dos grans èxits dels objectius de les comunitats i de la Unió Europea han sigut el manteniment de la pau entre els països signants dels tractats i la creació d'una esfera econòmica comuna. Aquest segon èxit, simbolitzat per l'euro, està avui amenaçat per la crisi financera. Tanmateix, les raons d'aquesta amenaça podrien impulsar una racionalització de la política de defensa, empenyent els estats europeus a una polí-